

UDSIGT OVER AFBILDNINGERNE.

- Tab. I. Grönlandske Biskoppers Sigiller; jfr. Side 895.
- Tab. II. Kort, henhørende til Beskrivelsen over Brødrene Nicolo og Antonio Zenos Opdagelsesreiser til de nordiske Lande; jfr. S. 548, 606-24.
- Tab. III. Færøerne, forsaavidt Brødrene Zeno kjendte dem, ved J. H. Bredsdorff; jfr. S. 617-21.
- Tab. IV. Grundtegning af de ved Ikigeit forefundne Ruiner af Kirkebygden paa Herjulfsnæs; jfr. S. 800-2, 851.
- Tab. V. Grundtegning af Ruiner i Tessermiut, de Gamles Ketilsfjord; jfr. S. 802-5, 853-54.
- Tab. VI. Grundtegning af Ruinerne i Igalikkos nordre Fjordarm, nemlig af Laugmandsboligen og Bygden Brattahlid med Leidar kirke; jfr. S. 810-17, 868-70.
- Tab. VII. Grundtegning af Ruinerne i Kakortok, nemlig af Hvalsøfjords Kirke og
- Tab. VIII. Prospect af Kirkeruinen i Kakortok; jfr. S. 817-21, 863-64.
- Tab. IX. Fig. 1, Ikigeitstenen, funden paa Herjulfsnæs Kirkegaard; jfr. S. 801, 851-52. Fig. 2, Igalikkostenen, funden paa Leidar Kirkegaard i Brattahlid; jfr. S. 813, 868. Fig. 3, Kingiktórsoakstenen, funden paa Öen af dette Navn i Baffinsbugten paa 72° 55' n. Br.; jfr. S. 843, 883.
- Tab. X. Fig. 1-3, tvende med Kors betegnede Ligstene, fundne paa Herjulfsnæs Kirkegaard. Fig. 4-8, sammesteds fundne Fragmenter af Ligstene med indhugne Zirater og Indskrifter; jfr. S. 801, 852. Fig. 9, en Sænkesteen til at sænke Fiske snører og Garn med, hvorpaa Runen \mathfrak{P} er indhuggen og Fig. 10, en Steen af Form som de saakaldte Steendopper fra nordiske Gravhøie, begge fundne i Godthaabs District; jfr. S. 841. Fig. 11, en Sænkesteen af Vegsteen, hvorpaa en Fisk, funden udenfor Julianchaab; jfr. S. 820.
- Tab. XI. Kort over Julianchaabs District eller de Gamles Östrebygd efter W. A. Graahs Opmaaling med Rettelser og Tillæg af

J. Arøe, J. F. Gram, J. F. Jørgensen, O. Kielsen, J. P. Lund, V. Müller og flere.

Tab. XII. Kort over den Deel af Godthaabs District, som antages fornemmelig at have udgjort de Gamles Vestrebygd af H. P. C. Möller. Paa begge disse Kort ere de forefundne Ruiner af oldnordiske Bygninger ved særskilte Mærker antydede.

I Texten findes S. 861 Grundtegning af Ruiner af Kaglut i Igalikkofjorden, muligen af Bygden paa Löngunes, og S. 869 Grundtegning af Klippebygningen blandt Ruinerne i Igalikkos nordre Arm, rimeligviis Laugmandsboligen i Brattahlid.

OM DE GRÖNLANDSKE BISKOPPERS SEGL.

Disse Aftryk eller Tegninger af dem ere stukne i Kobber paa Afbildningerne Tab. I.

Fig. 1. Biskop Henriks Segl 1388. Efter en Tegning i den Klevenfeldske Samling af aftegnede Sigiller, sammenlignet med et utydeligt Aftryk i Geheimearchivet. Under Biskoppens Brystbillede, omgivet af gothiske Gavlzirater, sees sandsynligviis hans Familievaaben. Omskriften er afslidt. Under vort Diplom Nr. 46; see ovenfor III, 134.

Fig. 2. Efter en Tegning i samme Samling, Afdelingen Grönland. Af Omskriften, i gothiske Majuskler, ere disse Ord kun synlige: IAGOBİ · DEI · GR. Seglet fremstiller en Biskop, siddende paa en ved begge Sider med Dyrefigurer udsmykket Stol, med en Bispestav i den venstre Haand, i det han oplöfter den höire til Velsignelse. Klevenfeld har vistnok antaget Originalen for en grönlandsk Biskop Jacobs Segl, og maa vel have haft Grunde derfor; jfr. Fig. 3, 5.

Fig. 3. Efter 3 originale Aftryk i Geheimearchivet. En under en gothisk Thronhimmel, med Söiler ved Siderne, siddende Biskop, med den til Velsignelse oprakte höire Haand og denne tydelige Omskrift i gothiske Minuskler: e. jacobī de. gra. epi. garden. Nedenunder sees et Vaabenskjold med en Biskops Brystbillede, som er anbragt i en skraa Stilling. Seglet har tilhört Biskop Jacob (kaldet Teppe) 1417. See vore Diplomers Nr. 53-55, III, 154, 155.

Fig. 4. Efter Originalen i Arne Magnussens Diplomsamling, Biskop Gregorius's Segl 1450. Et Vaabenskjold med Bjelker, der er anbragt i det gothiske Ornament som kaldes Trekompas. Omskriften, hvortil der findes Spor, er nu ikke læselig. See vore Diplomers Nr. 64, III, 180, samt Anhanget Nr. 7 (1442) III, 894.

Fig. 5. Efter en Tegning i Langebeks Samling af aftegnede Sigiller, fra et Diplom, udgivet eller forvaret i Rostock 1487; see ovenfor III, 191 (hvor 1484, i 14de Linie, er en Trykfeil). Vaabenskjoldet er der beskrevet. I Omskriften: SECRETV · IACOBI · EPI · GADENSIS · have vi gjættet at det sidste Ord maatte læses GARDENSIS (ligesom man i lignende Indskrifter finder Ringsted for Ringsted o. s. v.). Efter vor Begjering er Originalen blevet forgyves eftersögt i de rostockske Archiver.

Fig. 6. Efter en Tegning i samme Samling. Originalen udstædt af Biskop Vincentius, var af 1537; jfr. III, 198, Diplom Nr. 78. W. E. skal betyde: Wincentius Episcopus.

XXXIV. ANTIQUARISK CHOROGRAPHIE AF GRÖNLAND.

EN KORTFATTET UDSIGT OVER DE DER HIDLIL FOREFUNDNE MINDESMÆRKER OM DE GAMLE ISLÆNDERE OG NORDMÆND.

EN saare vigtig Kilde til Kundskab om Nordboernes¹ Nedsættelse og stadige Ophold i Grönland, ere de talrige Ruiner af deres Boliger, Forraadshuse, ja selv af deres Kirker, som endnu træffes i mange af Grönlands Fjorde. De skriftlige Efterretninger oplyse vel, hvorledes Nordboerne i Slutningen af det 10de Aarhundrede grundede Colonier, som bestode i henved fem hundrede Aar, men de ere dog ikke tilstrækkelige til at give en klar Forestilling om, i hvilke Fjorde og i hvilke Dele af Fjordene de fornemmelig havde opslaaet deres Boliger. I denne Henseende maae de skriftlige Efterretninger fuldstændiggjøres ved Undersøgelser af Ruinerne, saavel som af de baade i og udenfor dem opgravede nordiske Oldsager. Det er desuden af megen Vigtighed at lære Ruinernes Beliggenhed og Omgivelser at kjende, for tilfulde at kunne forklare det mærkværdige Phænomen, at et betydeligt Antal Nordboere gennem Aarhunderder have levet og ernæret sig i Egne, der nu i over tre hundrede Aar i egentlig Forstand have været saagodt som aldeles øde og ubebyggede af Europæere. Saasnart derfor Opmærksomheden atter blev henvendt paa Grönland og dets Bebyggelse, var det en Selvfølge, at man, for at finde beboelige Steder, strax søgte at opdage Levningerne efter den ældre nordiske Befolkning. Allerede Hans Egede meddeelte² Efterretning om adskillige nordiske Ruiner deels

1) For at kunne indbefatte Islændere og Nordmænd under een fælles Benævnelse, og derved undgaae de idelige Gjentakelser af begge Navne, er der overalt i denne Udsigt brugt Ordet Nordboere med det tilsvarende Adjectiv nordiske.

2) Omstændelig og udførlig Relation angaaende den grönlandske

i Godthaabs, deels i Julianehaabs District, hvilke sidste han havde truffet paa sin Sydreise i Aaret 1723. Men disse Iagttagelser indskrænke sig dog til ganske enkelte Fjorde. Af større Omfang og Betydenhed vare de Undersøgelser, som i Aarene 1751-53 foretoges af Handelsbetjent Peder Olsen Walløe i Julianehaabs District. De omfattede nemlig en Mængde Ruiner i de vigtigste Fjorde lige fra Tunnudluarvik til Tessiursak eller Tessermiut-Fjorden, som han antog for den sydligste Egn, hvor de Norske fordem havde bosat sig¹. Senere beskrev E. Thorhallesen Mindesmærkerne i Godthaabs District i det saakaldte Baalsrevier, og til hans Skrift föiedes en Indberetning af A. Olsen om Ruinerne i Fjordene nærmest ved Julianehaab². Langt udførligere og fuldstændigere Underretninger om Ruinerne i Julianehaabs District gav A. Arctander, som tilligemed Kjøbmand A. Bruhn ialt bereiste elleve af de minderigste Fjorde. I den sydligste af disse, Illoamiut, forefandt han endnu Ruiner fra de gamle Nordboere³. Imidlertid tilstod allerede Eggers ved Udgivelsen af Arctanders Beretninger, at uagtet disse overgik Alt, hvad der hidtil var blevet bekjendt om de Gamles Levninger i Grönland, vare de dog ingenlunde tilstrækkelig fuldstændige. Hele Strækninger, især Öer, ere ikke alene ikke eftersete, men Undersøgelsen selv havde kun strakt sig til de af Grönlænderne opgivne Steder og

Missions Begyndelse og Fortsættelse af Hans Egede. Kbhavn 1738. 4. S. 68-69, 80, 90-92, 101, 106, 107, 113 og 116.

¹) Hans Dagbog med Anmærkninger af O. Fabricius er trykt i Ugeskriftet „Samleren“, 1 Bd. Kbhavn. Nr. 7 o. ff.

²) Efterretning om Rudera eller Levninger af de gamle Nordmænds og Islænderes Bygninger paa Grönlands Vester-Side, tilligemed et Anhang om deres Undergang sammesteds. Kbh. 1776. 8vo.

³) Udskrift af en Dagbog, holden i Grönland af Aaron Arctander paa en Recognoscerings Reise i Julianehaabs District i Aarene 1777-1779. Med et Kort. Meddeelt til Ugeskr. „Samleren“ 6te B. S. 1105-1242, af H. P. v. Eggers.

heller ikke bestaaet i synderlig Andet, end Levningernes Optælling og Opmaaling. Der fremsattes derfor ogsaa det Önske, at der jo för jo heller, og inden Levningerne af Grönländerne endnu vare blevne plyndrede, maatte foretages en nöiere Randsagelse, hvortil Missionærerne syntes at være bedst skikkede, naar de bleve tilbörilig instruerede¹. Alligevel hengik en meget lang Tid, i hvilken Kundskaben om de oldnordiske Mindesmærker i Grönland saagodtsom slet ingen Udvidelse erholdt. Först ved W. A. Graahs Undersögelsesreise til Östkysten af Grönland i Aarene 1828-29 henleledes atter Opmærksomheden paa de endnu tilbagestaaende Minder, om hvilke saavel han som Naturforskeren Dr. Pingel hjembragte adskillige mærkelige Efterretninger². Siden 1831 har Oldskrift-Selskabet truffet Foranstaltninger til Ruinernes nöiere Undersögelse, Aftegninger og Beskrivelse i Grönlands forskjellige Districter. Ved velvillig Understøttelse af en Deel af de Danske, der ere bosatte i Landet selv, erholdt Selskabet Tid efter anden værdifulde Oplysninger, hvoraf Uddrag ved Dr. Pingel tildeels ere blevne meddeelte i Selskabets Tidsskrifter³. Rigtignok ere adskillige Fjorde endnu enten slet ikke, eller kun lidet fuldstændigt undersøgte; men dette gjælder dog især om Fjorde, der formedelst naturlige Aarsager, som Iis og deslige, ere vanskelige at tilgaae, og som af den Grund i Reglen vistnok heller ikke have været synderlig bebyggede i Fortiden. Da det saaledes nok tör antages, at de allerede vundne Iagttagelser kunne give en, i det mindste i Hovedsagen, rigtig Anviisning paa de Steder, hvor de nordiske Colonier i sin Tid vare anlagte, skulle vi her i en kortfattet Oversigt om-

¹) Eggers l. c. S. 1104.

²) C. Pingel: Om nogle mindre bekjendte Ruiner paa Grönlands Vestkyst, Nordisk Tidsskrift for Oldkyndighed, I, 94-108.

³) Jfr. Nordisk Tidsskrift for Oldkyndighed II, 313-343; III, 211-224. Annaler for Nordisk Oldkyndighed 1836-1837, 122-141; 1838-1839, 217-253; 1842-1843, 326-347.

handle alle de i Grönland hidtil opdagede Ruiner og andre Mindesmærker, som hidrøre fra de gamle Nordboere.

Paa ÖSTRYSTEN af Grönland eller Öst for Cap Farvel er der hidtil ingensinde opdaget saadanne Levninger. Vel Hayes enkelte Beretninger fra indfødte Östlændinger om, at der skal findes Ruiner ved Tingmiarmiut (i Egnen af Puir-sortok), Iterdlamiut, Umanak, Najarmiut og Igloluarsoit, ja, det siges endog at en Steen med en Indskrift er at see i en Varde paa en Ö ved Navn Idloarsut, i Egnen af Tingmiarmiut, omtrent under 63° N. B. Men ligesom andre Östlændinger benægte nogensinde paa Östkysten at have truffet oldnordiske Ruiner, saaledes opdagede Graah heller ikke en eneste Levning fra Nordboernes Tid, uagtet han dog undersøgte Kysten til omtrent 64° N. B. og var nogle Mile inde i adskillige Fjorde under 63 og 64° N. B.¹ Selv om derfor de nævnte Ruiner og Indskriftstenen virkelig skulde være tilstede, hvilket endnu er høist tvivlsomt og kun lidet sandsynligt, maatte de vistnok betragtes som enkeltstaaende Undtagelser, der ikke ville være i Stand til at begrunde den Paastand, at den efter Oldskrifterne temmelig stærkt befolkede Österbygd i Grönland er den samme som Grönlands golde Östkyst, i Særdeleshed da den sydvestlige langt bedre Strækning af Landet, det nuværende Julianehaabs District, netop frembyder en saadan Mængde Mindesmærker om Nordboernes Ophold der, at dens Identitet med de Gamles Österbygd næsten ikke lader nogen Tvivl tilbage.

I JULIANEHAABS District og i de øvrige Districter i Grönland er Kysten furet af dybe Fjorde, der skjære sig flere Mile ind i Landet. Ruinerne vise (Jævnfør Kortet over Julianehaabs District Tab. XI og de derpaa afsatte Ruinmærker), at de nordiske Colonister i Fortiden sædvanlig have bosat

¹) Beretning af Valentin Müller: *Annal. for Nord. Oldkynd.* 1838-39 S. 220-24; 1842-43 S. 326-27. Graah: *Undersøgelsesreise* S. 162-63.

sig i det Indre af Fjordene, sjeldnere ved Havkysten og endnu sjeldnere paa Öerne udenfor Kysten eller Udhavsoerne. Ikkun paa Nennortalik, Sermersok, Akkia eller Matthæus's Land og Irsarut eller Hollænderöen har man truffet enkelte Rudera af Boliger, iblandt hvilke de paa Sermersok ere de talrigste. De ligge paa Sydöstsiden af Öen ved et forladt Udsted, Ikariak kaldet, og danne ni tildeels store Hobe af sammensjunkne og overgroede Muurlevninger. Forbi Ruinerne löber en Elv og paa den modsatte Bred er der mellem Klipperne en temmelig anselig Slette, som meest bestaaer af Eng og Mose, og som har en Udstrækning af henved en halv Fjordingvei. Omkring paa Fjeldene sees desuden flere Varder eller Steenhobe, som menes at være reiste af Nordboerne¹. Ruinerne paa Nennortalik, Akkia og Irsarut ere kun af ringe Betydenhed².

I Districtet Julianehaabs Fjorde kunne Ruiner paavises lige ned til den sidste Fjord vest for Cap Farvel: ILLOA eller ILLOAMIUT (de inderst Boende), der altsaa er den sidste Fjord paa Grönlands Vestkyst. Ikke langt fra Fjordens Munding paa den vestlige Side er en Bugt Kangerdluk, af omtrent en halv Miils Længde, med nogle Spor af Ruiner. Ved disse sees nu en ujævn med höit Græs bevoxet Plads, der dog ikke er större, end at Kyndige have yttret den Mening, at de Nordboere, som i Fortiden have opholdt sig her, neppe kunne have levet af Fædrift, men snarere af at fange Fjordsæle. Alligevel er det nok muligt,

¹) Ellers træffes ofte i Sydgrönland paa Havkysten og i Löbene mellem Öerne andre Steenvarder, som vistnok med Rette udgives for at være reiste af Hollænderne, der endnu i forrige Aarhundrede dreve en betydelig Handel paa Grönland. De oldnordiske Steenvarder ligge hyppigere inde i Landet og ved Fjordene, end ude ved Havet. (C. Pingel: Nordisk Tidsskr. for Oldkynd. I, 97-98.)

²) Arctander: „Samleren“ 6 Bd. S. 1183. Graah: Undersögelserreise S. 37, 39, 42. Beretning af J. Aröe: Annal. for Nord. Oldk. 1836-37, S. 123-26. Utrykt Beretn. af Pastor J. F. Jörgensen.

at Egnen omkring Ruinerne har været bedre skikket til Græsgange, medens Iisblinken, der paa dette Sted Aar for Aar udbreder sig videre, ikke endnu var skredet saa betydeligt nedad mod Kysten¹. Længst inde i Fjorden ere ret smukke Sletter med fiint Blade- og Straagræs og desuden noget Vidiekratskov tæt ved en temmelig anselig Elv, som er rig paa Laxörreder. Et Par Huustomter vidne ogsaa om, at Nordboerne have nedsat sig her. Mellem fire Höie ved Elven synes der at have været et Steengjerde, der muligen er blevet brugt af Nordboerne til at forhindre deres Kreaturer fra at fordærve den Mark, af hvilken der skulde tages Hö til Vinterføde².

Sydvest for Illoamiut ved Udløbet af Fjorden NARK-SAMIUT (o: Markboere), der hvor nu Missionen Friedrichsthal er anlagt, saaes tidligere nogle nordiske Ruiner. Stedets gamle Navn var Narksak. Underlandet her er ikke ubetydeligt; gennem Markerne, som ere temmelig vidtløftige, om just ikke stærkt græsgroede, løber en fiskerig Elv ud i Havet³. Langt inde i Fjorden ligge ogsaa Ruiner saavel ved Indløbet til, som i Bunden af en Bugt Amitsuarsuk, der har en vestlig Retning; men disse Ruiner ere lidet mærkelige i Sammenligning med de talrige Minder ved Ikigeit paa den vestlige Side af Fjordmundingen ligeoverfor Friedrichsthal. Blandt Ruinerne her fortjene i Særdeleshed Levningerne af en Kirke og en derværende Kirkegaard noget nærmere Omtale. Kirken, som synes at have ligget i Öst og Vest, har været 24 Alen lang og 15 Alen bred med Indgang paa Sydsiden. Den er heelt omgivet af en Kirkegaard, af hvis Steen-Indhegning endnu kjendelige Spor ere tilbage. Kirkegaardsmuren eller Steengjerdet er i Længden paa Nord-, Vest- og Östsiden omtrent halvtredsindstve

¹) Beretning af Valentin Müller i *Annaler for Nord. Oldk.* 1838-1839, S. 24-225.

²) *Arctander: „Samleren“* 6te Bd. S. 1164-65.

³) *ibid.* S. 1169-70.

Alen; derimod paa Sydsiden er det efterhaanden heelt bortskyllet af Havet. Ved en af disse Bortskyllinger blottedes nogle Menneskebeen og Stykker af Liigkister, hvilket gav Anledning til, at Kirkegaarden blev omgravet og nøie undersøgt. Man fandt da en Deel Brudstykker af Træ-Liigkister med deri liggende Skeletter, Stumper af Liigklædninger, et Par Trækors, adskillige Gravstene, smaa Stykker forarbejdet Vegsteen, Klokkemalm m. m. Alle Liigkisterne syntes, ligesom Trækorsene, at have været forfærdigede af den saakaldte hvide Fyr, der baade er det almindeligste og største Drivtømmer, som findes paa Grönlands Kyster. Liigklædningerne vare af en Slags rödbruunt Vadmél eller grovt uldent Töi, af firskaflet Vævning. De forefundne Gravstene vise utvivlsomt hen paa europæisk Oprindelse. Tre af dem, som sees afbildede Tab. X Fig. 1-3, ere vel alene betegnede med Kors, men forskjellige mindre Stykker fremvise bestemte Levninger af Indskrifter med den i den ældre Middelalder brugelige latinske Majuskelskrift, (see Tavle X Fig. 4-8). Paa et af Stykkerne (Fig. 8) staaer tydelig ÆLPE , efter al Sandsynlighed hørende til den sædvanlige Slutning paa islandske Gravskrifter: $\text{HJÁLPE GUD SÁL HANS}$ eller HENNAR . En næsten fuldstændig Liigsteen med Indskrift opdagedes for endeel Aar siden i et grönlandsk Huus ved Ikigeit, hvor den var anbragt over Indgangen, og hvorhen den vistnok i sin Tid var fört fra den ommeldte Kirkegaard. Paa Stenen, som er af en Slags Granit og omtrent $1\frac{3}{4}$ Alen lang, er indhugget et Kors i en oval Indfatning neden under en Kredsfigur (see Tavle IX Fig. 1). Paa begge Sider af Korsets længste Arm læses følgende Indskrift: $\text{HER:HVILIR:HRO, . . KOLGRIMS:S.}$. Da der efter O i Ordet Hro synes at have fulgt et A, tør man vel antage, at Navnet enten har været Hróar eller Hróaldr, og hele Indskriften bliver da: „Her hviler Hroar (Hroaldr) Kolgrims Sön”. Uden om den ovale Indfatning sees desuden Tegn til en anden Indskrift, af hvilken

nu kun Ordet IDUS er kjendeligt. Til Indskriften har man brugt samme Slags Bogstaver, som de der findes paa de andre ved Ikigeit opgravede Indskriftstene. Baade af Kirkeruinen og de nærmest liggende Ruiner er en Grundtegnning vedföiet paa Tavle IV. Endnu træffes nogle Ruiner mellem Ikigeit og den $\frac{3}{4}$ Miil nord for liggende Bugt Makkak eller Leerbugten¹. Til en Ruin, som ligger paa en omtrent 30 Fod höi Klippe i Nærheden af Stranden, förer en Gangsti, som efter al Rimelighed er anlagt af Nordboerne.

Den 9 Mile lange TESSERMIUT, eller som den af de Danske ogsaa kaldes NENNORTALIK Fjord, bærer flere Spor af en fordums Bebyggelse. I en Strækning af tre Mile fra Munden begrændses Fjorden af höie, steile Fjelde til Bugten Tessiursak, som paa Sydsiden skjærer $\frac{3}{4}$ Miil ind i Landet. Inderst i Bugten ved en Elv er en lille Slette, begroet med graat Mos og enkelte Vidiebuske, og paa denne Slette sees tæt ovenfor Söen nogle ubetydelige og forstyrrede Ruiner, der i sin Tid neppe have udgjort meer end et Par Huse. Ved Ruinerne er opreist et Gjerde, der er omtrent 50 Skridt langt og i en Halvkreds strækker sig ned til Havet. Det synes dog ikke at have været nogen Indhegning. Paa samme Bakke som Ruinerne træffes ogsaa smaa, ganske lave Steenmure, som ere opførte af store Steen og som danne firkantede Rum af 1 til 2 Alen i Firkant. Længere ind i Fjorden skraane de steile Fjelde efterhaanden jævner nedad mod Bredderne, hvorved Underlandet bliver større; det er derhos ret smukt bevoxet. Paa Fjordens östlige Bred ved Nougarsuk, paa en temmelig stor, sumpig Slette, som er overgroet med Blaabærlyng og Enebærkrat, ligge nogle Ruiner, der nu ere uformelige Steenhobe. Ikke langt fra Nougarsuk har den saakaldte Storelv (Kórksoak) sit Udløb i Fjorden. Elven er Aflöbet

¹) Beretninger af de Fries i Nord. Tidskr. for Oldkynd. I, 222-223, II, 212-214 og af O. Kielsen i Annaler for Nord. Oldk. 1842-1843, S. 330-338.

af $1\frac{1}{4}$ Miil lang Indsö, hvis Afstand fra Fjorden ikkun er 1000 Skridt. Ved den sydvestlige Side af Elven findes nogle Huustomter, der ere byggede af store fladagtige Steen, hvilke, som sædvanligt, kun ere lagte paa hinanden uden at der er Spor til Leer eller andet Forbindingsmiddel. Fra en Huustomt ved Elvens Munding har der kjendelig gaaet en omtrent 20 Skridt lang Steenbro ned til Vandet, saa endog store Baade kunde lægge lige til den. Paa Sydvestsiden af Indsöen gives der vel i det Hele taget flere jævne Sletter, end paa Nordsiden, men Sletterne ere meget forbrændte og fortörrede, og fremvise derfor ingen Levninger af Huse, ikkun i en Bugt Angiartarbik er et Mindesmærke om Nordboerne, nemlig et Steengjerde af 60 til 70 Skridts Længde, der fra en lille Klippe løber ned til Havet. Sydost for Indsöen sees næsten alene Klipper og mosbegroede Stene med lidt Birkekrat; först i Öst ved Enden af Indsöen (Kingoá) faaer Egnen et bedre Udseende. Omkring to Elve, der i en Afstand af omtrent et Par tusind Skridt løbe ud i Indsöen, voxer endeel Krat; især paa Nordsiden af den nordligste Elv er Vidiekraattet saa tæt, at man neppe kan trænge sig igjennem det. Paa Sydsiden af samme Elv, omtrent $\frac{1}{4}$ Miil fra Söbreden, ligger en eenlig Ruin paa en med Birkekrat overgroet Bakke. Den bestaaer af meget store og mindre Klippesteen og har en meget uregelmæssig fiirkantet Form (jfr. Kortet Tab. V), hvorved dog maa erindres, at den i to Rum afdeelte Tilbygning hidrører fra de Grönlændere, som under Opholdet her, for at fange Lax-Örreder i den fiskerige Elv, have dannet sig Sovesteder ved Ruinen. Noget Nord for denne vise Brolevninger paa begge Sider af Elven, at der vistnok her har været Overgang til de Bygninger, hvis Rudera træffes henved 1000 Skridt höiere oppe paa en lille mos- og lyngbegroet Slette. Veien til dem gaaer gjennem en Klippedal, hvor der er en temmelig god Birkeskov; enkelte Træer ere endog af 6 til 7 Alens Höide. I alle Ruinerne, som ere tolv til sexten i

Antal, har man ladet anstille Eftergravninger, uden dog at erhverve noget som helst mærkeligt Udbytte. Ligeledes paa Nordsiden af Elven, men nærmere ved Söbredden, findes en Levning af et Huus, der har været bygget op til et stort fladt Klippestykke, som skulde danne den ene Endemuur, og lige ved Söbredden ligger endelig en lille, nu næsten sammenfalden Varde, som har kunnet være seet paa den anden Side af Søen. Foruden nogle mindre betydelige Huustomter ved Niakornårsuk paa bakkede, men temmelig store samt med graat Mos og Bærlyng bevoxede Marker, og, som det siges, tillige ved Koromiut kan Tessermiut Fjordens Östkyst endnu opvise ret mærkelige Ruiner ved Kuannirsæt og Tessermiutiak (jfr. Tavle V). Til de første kommer man fra Fjordbredden ved at gaae 30 til 40 Skridt over en jævn Bakke. Det er ganske kjendeligt at baade Bakken og den hosliggende Slette have været ryddede i Fortiden; de aldeles forfaldne Ruiner bedække hele Sletten, et Rum af 60 Alen i Qvadrat. Vesten for en lille Bæk ere ogsaa Levninger af et Par Huse, som i den ene Ende have haft mindre Afdelinger. Ved Tessermiutiak er en ikke ringe, viid Dal, som overalt er bevoxet med Birke-træer, saa gode som disse falde i Grönland. Dalen er ogsaa riig paa Vidier, der strække sig noget op ad de omgivende Fjelde. Et Par tusinde Skridt fra Fjorden er en Indsö, som har givet Stedet Navn af Tessermiutiak (s: de som boe ved det middelmaadig store, ferske Vand) og som har sit Aflöb til Fjorden gennem en Elv. Tæt ved Elvens nordre Bred, omtrent 100 Skridt fra dens Munding, sees en uregelmæssig langagtig Fiirkant, hvis længste Mure ere 38 og $42\frac{1}{2}$ Alen; de to korteste ere 23 og $25\frac{1}{2}$ Alen. I denne Indhegning, som indeslutter et steenfrit Rum, har man troet at finde et Havegjerde. Omtrent 300 Skridt i N. O. herfra og ligesaa langt fra Havet, formoder man endog at have truffet Spor af en lille Kirkebygning. Ruinen indtager en Strækning af 70 Alen i Længden og 30 i Bredden.

I dens östlige Ende er et Rum, 24 Alen i Qvadrat, hvor der sees to, tolv Alen lange parallele Mure, som bestaae af store svære Stene. Hvis denne Bygning virkelig skulde have været en Kirke, hvilket i al Fald trænger til nærmere Stadfæstelse, vilde man vel indvende, at Levninger af Menighedens Boliger savnedes, men deels gives der en Mængde lignende eenligtliggende Kirker i Norge og paa Island (ja selv i Grönland har der været en tilsvarende ved Kakortok), deels ligger Kuannirsæt saa nær ved, at Beboerne godt kunne have gaaet derfra til Kirke, især da Veien, för den blev overgroet med Krat, har været let at passere. Paa hele den vestlige Bred af Tessermiut Fjorden er der hidtil ikkun omtrent paa Midten ved Akpeitsivik truffet fire forstyrrede Huustomter. De ligge paa en Slette, som nu for detmeste er begroet med Vidiekrat. En lille Laxelv er i Nærheden. Paa et høit Fjeld skal der være opreist tre Varder, som muligen ere fra Nordboernes Tid¹.

SERMELIK Fjorden synes ikke at have været synderlig bebygget i Fortiden. Næsten ude ved dens Munding findes ved Kanikitsok en sumpig, lavtliggende Plads, der er henvend 300 Alen lang og ligesom oversaaet med Ruiner. Blandt disse, som ere Levninger af 16 til 18 Huse, udmærker sig en cirkelrund, af næsten 50 Alens Omkreds. Lignende ere trufne i Kakortok, Igalikko og paa flere Steder, hvor der har været Kirkebygninger i Nærheden. Inde i Fjorden, en god halv Miil fra den fæste Iisblink, som bedækker Fjordens Bund, og som her beskylles af Havet, siges der at være enkelte Ruiner, paa en udstrakt græsrig Slette, hvorigjennem to Elve strömmen, og hvorfra der er Overgang til Tessermiutfjorden. Forresten er der ikke opdaget andre Ruiner i Fjorden; hele den vestlige Bred er begrændset af steile Fjelde, saa man kun paa enkelte Steder kan lægge til

¹) Arctander: „Samleren“ 6 B. S. 1172-1182. Beretninger af I. Aröe i Nord. Tidsskrift for Oldkyndh. II, 314-318 og III, 214-221, og en utrykt Skrivelse fra Botanikeren Dr. Vahl til Dr. Pingel.